

Jiří Výborný: Češi na Slovensku a „osmičková“ výročí

Dobrý den, dámy a pánové, dovoluji mi na úvod poděkovat Miroslavu Krupičkovi za pozvání na tuto konferenci a za poskytnutí krátkého prostoru, v němž bych se chtěl držet hlavního tématu této konference spíše v duchu baťovského hesla: Mysli globálně, konej lokálně. Český spolek Bratislava mne pověřil, abych na této konferenci připomněl pro nás dvě mimořádně významná výročí: 25 let od vzniku nejstaršího českého krajského sdružení na Slovensku, samozřejmě v kontextu sta let od zrodu ČSR, jenž bývá často považován za počátek přítomnosti Čechů na Slovensku.

Před 17 lety jsme zřejmě jako první upozornili, že o Češích na území dnešního Slovenska se zmiňuje už nejstarší uherská kronika, která obrátce tehdejší Nitry před útokem maďarských (chcete-li: uherských) vojsk označuje slovy „Slavi et Boemi“ (viz Vincent Múcska: *Gesta Hungarorum – Kronika anonymního notára krále Bela*, Vydavateľstvo Rak, Budmerice 2000, s. 82–83). Mimochodem, na prvním vydání slovenského překladu této kroniky má zásluhu i jeden rodák z Prahy. Když se na Slovensku zeptáte, jakého historika znají, tak devět z deseti vám asi řekne, že žádného, protože je historie nezajímá, alespoň jeden však zaručeně řekne: Pavel Dvořák. Bývalý člen našeho spolku, než se v pokročilém věku odstěhoval na venkov, má za sebou množství knih, televizních pořadů a filmů, na Slovensku dostal vysoké státní vyznamenání, jen jeho rodiště o něj jaksi nejeví zájem.

Jak známo, po celé tisíciletí Češi a Moravané přicházeli do horních Uher, kde však na rozdíl od jiných národností nikdy nevytvářeli územní komunity s vlastním jazykem a folklorem, ale postupně splývali s majoritní společností. Stejně tak se ve slovenském prostředí rozplývá i současná česká menšina, jejíž děti a vnuci chodí do slovenských škol, mimo svých rodin hovoří převážně slovensky, a je logické, že záhy se cítí více Slováci než jejich rodiče a prarodiče.

Tak tomu bylo i před sto lety, kdy po vzniku první republiky nastal větší příliv české populace na Slovensko, zejména aby tam nahradila chybějící profese, například učitele, profesory, státní úředníky, divadelní umělce atd.

Podle statistiky ve 30. letech Češi na Slovensku nepředstavovali více než 4 % všeho obyvatelstva. Na porovnání, dnes se na Slovensku hlásí k české národnosti už jen něco přes 30 tisíc osob, tedy pouhých 0,6 % obyvatelstva SR. Přesto po roce 1938 došlo k odsunu českých státních zaměstnanců a následnému vyhánění českých rodin ze Slovenska. Žel, i toto smutné výročí patří k našim osmičkovým bez ohledu na to, že si ho připomíná už jen hrstka pamětníků a jejich potomků.

Připomínám to hlavně proto, že právě tato zkušenost – ať už přímá vzpomínka z dětských let nebo z vyprávění rodičů – byla spolu s nedořešením řady sociálně ekonomických problémů českých krajanů po rozpadu federace (často zjednodušeně prezentované jako otázka občanství) jedním z hlavních motivů, proč na jaře 1993 v Bratislavě spontánně poprvé za celou tisíciletou historii vznikl nejstarší český spolek. Na fotokopii z týdeníku *Mosty* jsou podepsány dvě ze sedmi zakládajících osobností tehdejšího Spolku Čechů na Slovensku, po roce přejmenovaného na Český spolek na Slovensku: dnes už nebohý Dr. ing. Jiří Kozák a Mgr. Marta Hrušovská. Připomínám je proto, že se jim nikdy nedostalo veřejného uznání za tento počin a

jejich zásluhy si už dávno podělili jiní.

Zvlášť bych zde chtěl upozornit na osobnost Dr. ing. Jiřího (Juraje) Kozáka (* 1922 Benešov – † 2003 Bratislava), jenž nás opustil před 15 lety. Byl nejen zakladatelem našeho prvního krajského spolku, ale jako uznávaný specialista v oboru ocelových konstrukcí také spoluautorem dvou dominant našich hlavních měst – televizní věže na bratislavském Kamzíku a pražské věže na Žižkově. I proto si nezaslouží naše zapomenutí.

Obě zmíněná výročí jsme nedávno v Bratislavě oslavili výstavou děl výtvarníků českého a moravského původu, žijících v Bratislavě a okolí. Slovenská média (žel, nikoli česká) této výstavě věnovala nečekaně velkou pozornost. Mimochodem, podobnou výstavu jsme uspořádali v září 2006, kdy nás před Týdnem zahraničních Čechů v Praze navštívil zakladatel těchto našich setkání Dr. Oldřich Černý ze Švýcarska, který se tehdy obdivně vyjádřil ve smyslu, že asi jen málokterá krajská komunita ve světě by dokázala dát dohromady tolik aktivních výtvarníků. Tehdy jsme ve spolupráci s manžely Bachratými (výtvarnice Eva Linhartová Bachratá je rovněž rodem z Prahy) dali dohromady díla 19 umělců, letos svá díla přihlásilo až 31 pozvaných žijících výtvarníků! To byl náš skromný příspěvek k těmto výročím.

Tyto a další informace o krajanech na Slovensku najdete na našem webu: cesi.sk, který mimochodem letos oslavuje 15 let existence. Doufám, že jste se alespoň v krátkosti dozvěděli něco nového o Čechách na Slovensku a děkuji vám za pozornost.